DAUDZGADĪGIE ZĀLĀJI

Ecēšas.

Zālāja pļaušana.

Zālāju piesēšana ar ganību ecēšām.

KĀDĒĻ DAUDZGADĪGIE ZĀLĀJI?

Aramzemju kailā augsne veicina slāpekļa un fosfora izskalošanos. Ar veģetāciju klāta augsne samazina barības vielu izskalošanos par apmēram 50 %. Un jo ilgāku laiku augsne ir klāta ar augu segu, jo mazāk barības vielu izskalojas. Tomēr, ir pieņemts, ka tīrumus, ko izmanto lopbarības ražošanai, uzar katru ceturto gadu. Ja ir iespējams šo ciklu pagarināt, barības vielu izskalošanās tiek samazināta. Atliekot aršanu par vienu gadu, barības vielu izskalošanās tiek samazināta par 20 %, atliekot par 2 gadiem tiek sasniegts 33 % samazinājums un tā tālāk. Ziedošie augi zālājā ir ļoti vērtīgs nektāra avots kukaiņiem, jo īpaši bitēm un taureņiem.

Ir vairāki veidi kā pagarināt ciklu starp aršanas reizēm. Viens no tiem ir uzsākt šo procesu no paša sākuma - zemi apart, noecēt un iesēt tajā daudzgadīgas zālāju sugas. Vēl viens no zālāja uzlabošanas veidiem ir piesēt jaunas sēklas esošajā zelmenī.

PLĀNOŠANA

Lai veiksmīgi saimniekotu daudzgadīgajos zālājos ir jāizstrādā stratēģija. Tostarp ir svarīgi sastādīt plānu nākošajai sezonai.

Augsnes sagatavošana. Dažreiz zālāja ierīkošanu ir jāsāk kailā augsnē, piemēram, ja zālājs ir sabojāts pa to braukājot vai to ir pārņēmuši krūmi vai vecie augi ar spēcīgām saknēm vai tajā ir daudz nezāļu. Šajos gadījumos lauku ir nepieciešams uzart, noecēt un nolīdzināt augsnes virskārtu. Dažos gadījumos būs nepieciešams lauku atstāt papuvē. Zālāju var ierīkot sējot auzas kopā ar stiebrzālēm, tauriņziežiem un platlapjiem. Pirmajā gadā auzas var novākt pirms tās ir nogatavojušās. Atkarībā no klimata un augsnes apstākļiem, var būt nepieciešami 15-24 kg sēklu maisījuma uz hektāru.

Ganību zelmeņu virspusēja ielabošana. Zālāja ielabošanu ieteicams veikt pēc gada pirmās lopbarības ražas novākšanas, lai izsēktajām sēklām būtu pietiekami ilgs laiks ieaugties. Pēc ražas novākšanas zelmenis ir īss un sēklas nonāks tiešā saskarē ar augsnes virskārtu. Sēt vajadzētu mitrā vai slapjā augsnē vai arī tieši pirms lietus. Būs nepieciešami apmēram 16 kg sēklu maisījuma uz hektāru. Sēklu maisījuma sastāvs ir atkarīgs no augsnes un klimata apstākļiem.

Mēslošana ar kūtsmēsliem. Pakaišu kūtsmēslus būtu jāizkliedē ar vertikālo mēslu izkliedētāju rudenī pēc pēdējās ražas novākšanas. Nākošajā pavasarī lauks tiek ecēts ar, piemēram, ganību ecēšām un pie reizes, ja nepieciešams, tas tiek arī apsēts. Visbeidzot augsnes virskārtu pieveļ lai to nolīdzinātu.

Ganību ecēšu tuvplāns.

Sēklas tiek izpūstas no caurules uz ganību ecēšām.

Publikācija sagatavota Centrālās Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas finansētā projekta «Barības vielu noteces mazināšana Baltijas jūrā, vienoti apsaimniekojot mitrzemes un zālājus» ietvaros un atspoguļo autoru viedokli. Vadošā iestāde nav atbildīga par publicēto informāciju.

UPPLANDS STIFTELSEN NATURVÅRD & FRILUFTSLIV
ELF
Latvijas Dabas fonds
CENTRAL BALTIC INTERREG IV A PROGRAMME 2007–2013
EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

ZĀLĀJU SUGAS

Pastāv ļoti liela atšķirība starp graudaugu audzēšanu un zālāju audzēšanu ziemas lopbarības sagatavošanai. Graudaugus lauksaimniecībā izmanto jau tūkstošiem gadu, savukārt lopbarības sagatavošana no kultivētajiem zālājiem aramzemēs iegūst mazāk kā 200 gadu, audzējot sugas, kas joprojām ir līdzīgas savvaļā sastopamajām. Tādēļ šo sugu ģenētiskās atšķirības ir daudz plašākas.

Visām sugām ir dažādas šķirnes ar atšķirīgām īpašībām.

Sēklu maisījuma sagatavošanai sugas, šķirnes un proporcijas jāizvēlas ņemot vērā augsnes īpašības un klimatiskos apstākļus. Ir reizes, kad prātīgi ir sākt ar plašu spektru dažādu sugu un šķirņu un novērot, kuras sēklas ieaug labāk. Un tad turpmāk lietot šīs.

Niedru auzene, *Festuca arundinacea*, kļuva populāra ap 1945. gadu. Tā ir daudzgadīga un labi panes sausumu un mitrumu. Niedru auzenei nepieciešams daudz barības vielu un tā pārsvarā aug mālainās augsnēs. Maksimālais pieaugums tiek sasniegts vēlu veģetācijas periodā.

Ganību airene, *Lolium perenne*, ļoti labi panes intensīvu zālāja izmantošanu. Šī suga zālājā ieaug strauji un agresīvi.

Kamolzāle, *Dactylis glomerata*, ir ļoti ziemcietīga un sausumizturīga.

Miežabrālis, *Phalaris arundinacea*, labi pacieš kā sausumu, tā arī mitrumu. Var izmantot kā pakaišus salmu vietā. Tāpat to var izbarot pieaugušām govīm. Miežabrālis labi aug ar organiskām vielām bagātās – trūdainās un kūdrainās augsnēs.

Sarkanais āboliņš, *Trifolium pratense*, ir zālāju sēklu maisījumos ļoti bieži sastopama suga. Daudzgadīgajos zālājos šī sugu nav ieteicams izmantot, jo tā iztur tikai aptuveni 3 gadus. Sarkano āboliņu ir ļoti grūti izžāvēt. Mitros apstākļos tam nepieciešamas 3 - 4 dienas.

Sējas lucerna, *Medicago sativa*, parasti krustojas ar sirpjveida lucernu, Medicago falcata, un otrādi. Viena no bieži sastopamām sirpjveida lucernas šķirnēm nāk no Igaunijas. Tai ir dziļas saknes, laba sausumizturība un tā ļoti labi aug labi drenētās augsnēs. Šīs abas lucernas sugas gadā var dot līdz pat trīs ražām atkarībā no to augšanas vietas. Vienai no ražām ir jāļauj izziedēt. Abu šo sugu sēklas pirms sēšanas ir nepieciešams apstrādāt ar gumiņbaktēriju tīrkultūru.

Ragainais vanagnadziņš, *Lotus corniculatus*, ir augs ar dziļu sakņu sistēmu un tas labi pacieš sausumu un augstas temperatūras. Tas nav prasīgs pret barības vielām un ir piemērots daudzgadīgajiem zālājiem. No šī auga gatavotā ziemas lopbarība satur kvalitatīvas olbaltumvielas un tai ir salīdzinoši zems mitrums.

Parastais cigoriņš, *Cichorium intybus*, **Šaurlapu ceļteka**, *Plantago lanceolata* un **Pļavas ķimene**, *Carum carvi*, ir sugas ar dziļu sakņu sistēmu un tās ir piemērotas daudzgadīgajiem zālājiem.

DAUDZGADĪGIE ZĀLĀJI SALĪDZINĀJUMĀ AR 4 GADU ROTĀCIJU (ARŠANA KATRU CETURTO GADU)

Izmaksās iekļauta aršana, ecēšana, sēšana, pievelšana, sēklas, atkārtota sēja un sēklas atkārtotai sējai (izmaksas, Zviedrija, 2010).

Izmaksas/ha un gads €	izm/4 g	izm/5 g	izm/6 g	izm/8 g
Daudzgadīgie zālāji	85-93	85-92	73-79	58-62
4 gadu rotācija	85-93	85-93	85-93	85-93

Jo ilgāks būs laiks starp zālāja rotācijām, jo zemākas būs izmaksas.

Tomēr dažreiz neparedzētu apstākļu dēļ var nākties sākt no sākuma.

Lucernas, ragaino vanagnadziņu un timotiņa zālājs.

Kontakti
Latvijas Dabas fonds
Dzirnavu iela 73-2 (3. stāvā)
Rīga, LV-1011
Tālr.: 67830999
Fakss: 67830291
E-pasts: ldf@ldf.lv

Sagatavots: Upplandsstiftelsen, 2012.
Foto: Sven-Olov Borgegård.

Publikācija sagatavota Centrālās Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas finansētā projekta «Barības vielu noteces mazināšana Baltijas jūrā, vienoti apsaimniekojot mitrzemes un zālājus» ietvaros un atspoguļo autoru viedokli. Vadošā iestāde nav atbildīga par publicēto informāciju.

UPPLANDS STIFTELSEN NATURVÅRD & FRILUFTSLIV
ELF
Latvijas Dabas fonds
CENTRAL BALTIC INTERREG IV A PROGRAMME 2007–2013
EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE